

Gunnar Ekelöf: Sorgen och stjärnan. Bonniers förlag. Pris kr. 4:75.

Gunnar Ekelöf har tidigare väckt en del diskussion genom att skriva i ett överdrivet surrealistiskt maner. Diskussionen rörde sig mest om poetisk teknik och var egentligen rätt ovidkommande. Detsamma gäller i viss mån om det erkännande som kommit honom till del, sedan han anpassat sig efter mera gängse uttrycksätt så som skett framför allt i denna sista diktsamling. Det förhåller sig nämligen så att det som för Ekelöf är den centrala upplevelsen är av den beskaffenhet att det inte kan uttryckas på ett för andra människor begripligt sätt.

Ett jag lärt mig, ett jag vet:
Det finns ingen verklighet

heter det på ett ställe, och på ett annat utföres tankegången ytterligare:

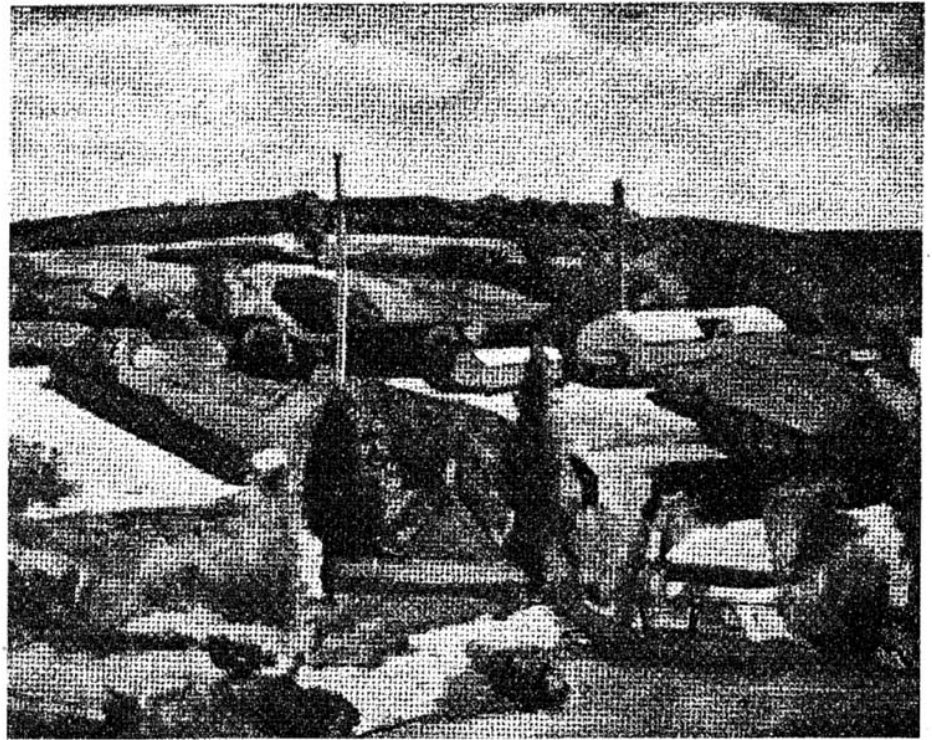
Jag som alltid krävde så mycket av verkligheten, ett har jag lärt mig: Att verklighet dödar! Och ännu ett: Att ingen verklighet finns utom detta — att ingen finns!

Eftersom verkligheten är det som är lika för alla och som alla har del i, så blir den som likt Ekelöf har upplevt att ingen verklighet finns isolerad från alla andra. Han måste uttrycka sig på ett i princip obegripligt sätt, så som Ekelöf gjorde t. ex. i sin första diktsamling. Som ett svar på den kritik som han då råkade ut för skriver han nu i en dikt som bär namnet Sångarens sång:

Förebrå inte den ensamme ensamheten,
inte den skygge hans skygghet:
Skygg har han blivit blott
för andras människor och gudar,
ej för sin mänska,
ej för sin gud.

Och han förklarar ytterligare:

Blott för sig själv
kän en sångare sjunga
som vindar och vatten
blott för sig själva,
blott för att vara en onda
människa värdig: Sig själv!

Gunnar Svensson: Stockholms utkant.

Ekelöf är mystiker, så konsekvent mystiker som ingen annan i svensk litteratur med undantag för Almquist. Det tjänar ingenting till att förebrå honom det, man kan bara konstatera de tragiska konsekvenserna.

Han kan inte ha något gemensamt med andra människor. Den individualitet som utmärker dem som människor kan han inte uppleva. I en kärleksdikt med det betecknande namnet Ökenstämningar skriver han:

Ändlösa tomrum
som skiljer själ från själ!
I jagens värld
förtvinar min själ...

Han kan inte skriva vad man brukar kalla social diktning,

Vad är hans plikt att besjunga?
Gudomliga lidelser,
inte trälarnas frihet, folkens lycka...

Därför blir det ständigt upprepade motivet för hans dikt just hans dikts isolering. Det är hans sorg, och att dikta om den sorgen är stjärnan, den enda stjärnan.

Sådant är det centrala hos Ekelöf. Men för att alla kunna komma ut i tryck och läsas måste han kompromissa och släppa in en del av verkligheten i sin dikt. Som redan nämnts har han betydligt närmare sig tidigare i Sverige brukad poetisk teknik. Närmast liknar han kanske

den unge Pär Lagerkvist — till formen. Innehållet verkar ofta som en upp- och nedvändning av Lagerkvist. Sen finns det ett verklighetsområde som av gammalt hör mystiken till: naturen. Här märks kompromissen minst och här har också Ekelöf kommit så långt att han skrivit dikter som kan vara till stor glädje för andra. Soluppgången i Dityramb t. ex.:

Sjöhästar, glashästar, spring, spring
i skärvor mot stenarna spann efter spann,
klingande, klingande hårda!
Stegra er, gnägga i vinden!
Skaka de fradgande manarna! Hör
hur lejonet ryter av ljus bland molnen,
befriat ur nattens bur...

Och vinden, vinden är här!
Vinden är det som ropar på havet,
vinden som slungar de seglande tärnorna,
vinden som viner med piskan,
vinden som spelar sin pipa,
vinden som dansar med al och vide,
vinden som dansar med allt...

Kvickt kilar ödlan undan,
bin och humlor färdas förbi.
Genom en skälvande spindelväv
kommer mig solen till mötes:
oroligt glittrande dagens jakt
har börjat.

Ekelöf förtjänar att läsas för dikter som denna.

Örjan Lindberger.